

Tiedonjulkistamisen valtionpalkintojen jakotilaisuus 6.10.2011.

Kuvat Pirjo Mäenpää.

Sisällys

Neuvottelukunnan asema valtionhallinnossa ja tehtävät.....	4
Tehtävät	4
Henkilöstö ja hallinto.....	4
Neuvottelukunnan jäsenet 1.6.2009 - 31.5.2010	5
Kokoukset	5
Tiedonjulkistamisen valtionpalkinnot	5
Palkinnot vuonna 2011	5
Tiedonjulkistamisen kohdeapurahat.....	10
Apurahat vuonna 2011	10
Kirjastojen ostotukijärjestelmä	15
Neuvottelukunnan asiantuntijatoiminta.....	15
Seminaarit	15
Tiedeviikko 2010	16
Turun tiede- ja kirjamesut 2010.....	16
Helsingin kirjamesut 2010	16
Tieteen päivät 12. - 16.1.2011.....	16
TIETOKIRJA.FI	17
Keskeiset vierailut ja luennot.....	17
Kansainvälinen toiminta.....	17
Tiede yhteiskunnassa ja EU:n tutkimuksen puiteohjelma.....	17
EU-rahoitteiset hankkeet.....	17
WCSJ - World Conference of Science Journalists.....	18
Muu kansainvälinen toiminta.....	18
Kansallinen tiedeviestinnän toimenpideohjelma	18
Yhteistyö eettisten neuvottelukuntien kanssa	19
Suomen tieteen ja teknologian tietopalvelu <i>Research.fi</i>	19
Neuvottelukunnan julkaisut.....	19

© Tiedonjulkistamisen neuvottelukunta

Tiedonjulkistamisen neuvottelukunnan julkaisuja 1/2011
ISSN 1797 - 1276

Tiedonjulkistamisen neuvottelukunta
Mariankatu 7 C 1
00170 Helsinki
www.tjnk.fi

Helsingissä lokakuussa 2011

Neuvottelukunnan asema valtionhallinnossa ja tehtävät

Tiedonjulkistamisen neuvottelukunta on opetus- ja kulttuuriministeriön asiantuntijaelin, joka seuraa tieteen, taiteen ja tekniikan eri alojen saavutuksia Suomessa ja ulkomailla sekä muun kansallisen ja kansainvälisen tiedon kehitystä. Neuvottelukunta on asetettu valtioneuvoston päätöksellä 13.1.1972.

Tehtävät

Tiedonjulkistamisen neuvottelukunnan roolia on vahvistettu ja samalla tehtäväkenttä on monipuolistunut. Tiede ja yhteiskunta -työryhmän muistio (opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2004:28) ja sen jatkotyönä laadittu opetusministeriön toimenpideohjelma (29.11.2007) määrittää tiedonjulkistamisen neuvottelukunnan aseman tiedonjulkistamisen kenttää koordinoivana ja tiedonjulkistamista edistävänä tiedehallinnon toimijana.

Neuvottelukunnan tehtäviksi on tulosneuvotteluissa ja erillisissä päätöksissä asetettu seuraavat tehtävät:

- tehdä opetus- ja kulttuuriministeriölle esityksiä ja aloitteita eri tavoista edistää tiedon levittämistä maassamme, antaa lausuntoja toimialaansa liittyvistä kysymyksistä ja herättää keskustelua alan kysymyksistä
- tehdä vuosittain opetus- ja kulttuuriministeriölle ehdotus tiedonjulkistamisen valtionpalkintojen jakamiseksi
- myöntää tiedonjulkistamisen kohdeapurahat
- laatia tietokirjallisuuden osalta laadukkaan vähälevikkisen kirjallisuuden kirjastojen ostotukiesitys
- tehdä tutkimuksia ja selvityksiä tiedonjulkistamisen alueelta
- koordinoida Suomen tieteen ja teknologian tietopalvelua, *Research.fi*
- osallistua Euroopan yhteisön tieteen ja teknologian puiteohjelman Tiede yhteiskunnassa - erityisohjelman toteuttamiseen (SiS NCP)
- edistää tiedeviestinnän ja tietokirjoittamisen koulutusta
- suorittaa opetus- ja kulttuuriministeriön antamat muut tehtävät.

Asiantuntijaelimenä tiedonjulkistamisen neuvottelukunnan vaikutus ulottuu ministeriön ja tieteen organisaatioiden tavoitteisiin ja toimintaan.

Henkilöstö ja hallinto

Tiedonjulkistamisen neuvottelukunnan toimisto sijaitsee Tieteellisten seurain valtuuskunnan yhteydessä. Sen henkilökuntaan kuuluvat pääsihteeri ja yhteinen avustaja tutkimuseettisen neuvottelukunnan kanssa.

Tiedonjulkistamisen neuvottelukunnan hallinnoimat toimintaan tarkoitetut määrärahat jakautuvat kahteen kokonaisuuteen. Neuvottelukunnan määrärahat opetus- ja kulttuuriministeriössä ovat määräraha tiedonjulkistamisen kohdeapurahoihin ja tiedonjulkistamisen valtionpalkintoihin (Tieteen ja yhteiskunnan vuorovaikutuksen edistäminen). Neuvottelukunnan toimintamenot, palkkakulut ja toimiston kulut ovat osa ministeriön myöntämää Tieteellisten seurain valtuuskunnan toimintamäärärahaa. Näiden lisäksi neuvottelukunnalla voi olla erillistä hankerahoitusta.

Toimivuotena neuvottelukunnan pääsihteerinä toimi filosofian tohtori Reetta Kettunen ja vs. avustajina Aino Alatalo 2.8. - 15.9.2010 ja Heidi Laine 15.9.2010 - 15.5.2011. Neuvottelukunnan pysyvä avustaja Terhi Tarkiainen oli 13.7.2010 alkaen toimivapaalla.

Valtiotieteiden maisteri Jenni Heikka toimi arkistoavustajana 3.11. - 31.12.2010. Brittiopiskelija, BSc Mari Alger Ashtonin yliopistosta oli neuvottelukunnan harjoittelijana 19.4. - 14.5.2011.

Kari Vajjärvi toimi neuvottelukunnan vakinaisena asiantuntijana.

Avustaja Terhi Tarkiainen suoritti Informaatiotieteen perusopinnot toimivuoden aikana.

Pääsihteeri Reetta Kettunen suoritti Johtamisen erityisammattitutkinnon toimivuoden aikana. Pääsihteeri toimii aktiivisesti työyhteisön kehittämiseksi ja hänen johdolla laadittiin työyhteisön sisäinen julkaisu *Hyvän työilmapiirin tukeminen: toimintaohje bäärintän ja epäasiallisen kohtelun käsittelyksi*. Lisäksi Kettunen ja kansainvälisten asioiden päällikkö Irina Piippo laativat muistion *Kehityskeskusteluiden lyhyt ABC*.

Pääsihteeri Kettuselle myönnettiin sivutoimilupaa hänen toimiessaan asiantuntijasihteerinä Suomen Akatemian teettämässä kasvibiologian kansainvälisessä tieteenala-arvioinnissa.

Neuvottelukunnan jäsenet 1.6.2009 - 31.5.2010

Tiedonjulkistamisen neuvottelukuntaan kuuluu puheenjohtaja ja kymmenen jäsentä, jotka opetus- ja kulttuuriministeriö nimittää kolmeksi vuodeksi kerrallaan kuultuaan Suomen Akatemiaa, taiteen keskus-toimikuntaa sekä alan keskeisiä järjestöjä.

Puheenjohtaja

professori Risto Nieminen, Aalto-yliopiston teknillinen korkeakoulu

Varapuheenjohtaja

professori Laura Kolbe, Helsingin yliopisto

Jäsenet

projektijohtaja Ahmed Akar, ETNO/kv. kulttuuri-keskus Caisa

toimittaja Katja Bargum

professori Tari Haahtela, Helsingin yliopisto

toimittaja Anna-Liisa Haavikko, Suomen Journalistiliitto

johtaja Pirjo Hiidenmaa, Suomen Akatemia

professor Helena Hurme, Åbo Akademi

professori Erkki Karvonen, Oulun yliopisto
toimittaja Raili Leino, Tekniikka ja talous -lehti
professori Yrjö Juhani Renvall, Tampereen yliopisto

Kokoukset

Kuluneen toimivuoden aikana 1.6.2010 - 31.5.2011 neuvottelukunta kokoontui kahdeksan kertaa, joista yksi kokous oli sähköpostitse käytyjä verkkokokouksia.

Neuvottelukunta muodostaa tarvittaessa työryhmiä valmistelemaan käsiteltävänä olevia asioita neuvottelukunnan päätettäväksi. Toimivuonna toimi kaksi työryhmää. Apurahatyöryhmä, johon kuuluivat Risto Nieminen, Anna-Liisa Haavikko, Pirjo Hiidenmaa ja Laura Kolbe valmisteli esityksen vuoden tiedonjulkistamisen apurahoista. Tiedeviestinnän toimenpideohjelmaa työstä työryhmä, jonka puheenjohtajana toimi Raili Leino ja jäsenenä Katja Bargum, Helena Hurme, Erkki Karvonen ja Risto Nieminen.

* * * * *

Tiedonjulkistamisen valtionpalkinnot

Tiedonjulkistamisen valtionpalkinnot ovat neuvottelukunnan julkisuudessa näkyvin toimintamuoto. Valtiovallan osoittamalla tunnustuksella on erityinen merkitys ja asema suomalaisten tiedonvälityksen palkintojen joukossa. Palkintoa arvostetaan myös siksi, että palkintoesityksen tekijä on riippumaton, eri alojen tunnustetuista asiantuntijoista koostuva neuvottelukunta.

Tiedonjulkistamisen valtionpalkinnot myönnetään tieteellisen, taiteellisen ja teknologisen tiedonvälityksen alalla tehdystä merkittävästä tiedonjulkistamistyöstä, joka on lisännyt kansalaisten tietämystä ja antanut virikkeitä yhteiskunnalliselle keskustelulle. Palkinto myönnetään ajankohtaisesta tiedonjulkistamistyöstä, jonka tuote voi olla korkeatasoinen tietoteos tai muu tietotuote. Palkinto voidaan myöntää myös esimerkillisestä, pitkäjänteisestä ja monimuotoisesta tiedonjulkistamistyöstä. Palkinnot myönnetään tekijälle tai työryhmälle. Erityisen ansioituneesta ja pitkäaikaisesta työstä voidaan myöntää tiedonjulkistamisen elämäntyöpalkinto. Palkintoa ei myönnetä suppeille asiantuntijapiireille tarkoitetuista tieteellisistä julkaisuista tai suppean yleisön oppimateriaalien tuottamisesta.

Palkinnot myöntää opetus- ja kulttuuriministeriö tiedonjulkistamisen neuvottelukunnan esityksestä. Ne jaetaan vuosittain.

Palkinnot vuonna 2011

Esityksiä palkinnon saajiksi pyydetään kustantajilta, alan järjestöiltä ja muilta tahoilta. Saatujen esitysten määrä on viime vuosina kasvanut. Vuoden 2011 palkinnoksi neuvottelukunnalle saapui noin 400 esitystä. Näiden lisäksi sekä neuvottelukunnan jäse-

net että pääsihteeri voivat tuoda omat esityksensä palkintokäsittelyyn.

Vuonna 2011 tiedonjulkistamisen valtionpalkinto-käytänteitä muutettiin neuvottelukunnan esityksestä.

Samassa yhteydessä palkintosumma kaksinkertaistettiin 160 000 euroon.

Vuonna 2011 jaettiin yhteensä kymmenen palkintoa. Elämäntyöpalkinnon suuruus oli 20 000 euroa ja muiden palkintojen 15 000 euroa.

Palkinnonjakotilaisuus järjestettiin Valtioneuvoston juhlahuoneistossa Helsingissä 6.10.2011.

Elämäntyöpalkinto VTL, toimittaja Teuvo Peltoniemi esimerkillisestä ja ennakkoluulottomasta tiedonjulkistamistyöstä

Valtiotieteen lisensiaatti Teuvo Peltoniemi on tehnyt pitkän ja kattavan elämäntyön sosiaali- ja terveysalan viestintätyössä, muun muassa puhelin- ja verkkopalvelujen kehittäjänä, sosiaali- ja terveydenhuollon tietoyhteiskuntahankkeiden asiantuntijana, tiedottajana ja ahkerana kirjoittajana. Hän näki tietotekniikan mahdollisuudet ihmisten auttamisessa paljon ennen muita ja rakensi toimivia palveluita uuden teknologian avulla. Hän jatkaa edelleen työtään blogikirjoittajana verkkolehdistä ja sosiaalisessa mediasa.

Monet Teuvo Peltoniemen esille nostamista ongelmista liittyvät vaikeiksi koettuihin ja vaikeisiin aihepiireihin, alkoholiin, huumeisiin, väkivaltaan ja lasten hyväksikäyttöön. Hän on tehnyt tärkeitä avauksia myös koulutuksen, maahanmuuton, liikenteen ja nettiriippuvuuden teemoista. Hän on koko uransa ajan ollut kansainvälisesti suuntautunut niin pohjoismaisessa yhteistyössä kuin monissa Euroopan unionin hankkeissa. Toimittajana ja tietokirjailijana hän on koennut aineistoa esimerkiksi Yhdysvalloissa, Etelä-Amerikassa, Japanissa ja Koreassa.

Teuvo Peltoniemi perusti vuonna 1984 Helsingin kaupungin raittiustoimiston tiedottajana suositukseksi tulleen nauhuripohjaisen informaatiopalvelun, Päihdepuhelimien. Pari vuotta myöhemmin, ennen Internetin yleistymistä, Peltoniemi kehitti modeemipohjaisissa erillisverkoissa toimivan Päihderuudun. Se sisälsi tietoisuuksia ja interaktiivisia palveluita, muun muassa alkoholiaiheisiä Commodore-tietokonepelejä. Peltoniemi oivalsi, että ihmisiä voidaan auttaa tietoteknologian keinoin paitsi ajasta ja paikasta vapaina myös anonyymisti. Teuvo Peltoniemen omin sanoin: ”Telematian avulla voidaan hankkia nimettömyyttä ja säädellä sosiaalista ja psykologista etäisyyttä. Se antaa ihmiselle mahdollisuuden välttää epämiellyttäviä kasvojen menettämisen tilanteita ja alentaa kynnystä hakea ja antaa apua.”

Vuonna 1987 Teuvo Peltoniemi siirtyi A-klinikkasäätiön tiedottajaksi. Hän jatkoi työtoverineen digitaalisten palveluiden kehittämistä Päihdelinkin nimellä. Päihdelinkki on kasvanut ja monipuolistunut informaatio- ja tukikeskukseksi, joka

sisältää eri kieliversioina tieto- ja valistusosioita eri kohderyhmille, mediapalvelun, itseapua, vertaistukea, laajoja keskustelualueita sekä avoimia ja suljettuja ryhmiä. Kohderyhmittäisiä erityis sivustoja ovat muun muassa Lasinen lapsuus ja Varjomaailma. Teuvo Peltoniemi on osallistunut myös monien muiden verkko-, puhelin- ja tekstiviestipalvelujen tuottamiseen. Tällä hetkellä A-klinikkasäätiön verkko- ja matkapuhelinpalveluilla on yli 100 000 käyttäjää kuukaudessa.

Teuvo Peltoniemen työ on saanut osakseen laajaa kansainvälistä huomiota, ja Päihdelinkin kaltaisia palvelukonsepteja on otettu käyttöön lähes kaikissa Euroopan maissa. Teuvo Peltoniemi on valittu vuoden tiedottajaksi vuonna 2006 ja vuoden tiedottajaksi vuonna 2007. Syksyllä 2010 hän sai päihdetiedotuksen erityispalkinnon. Teuvo Peltoniemi on edelleen kysytty esitelmäsiisijä ja kouluttaja ympäri maailmaa.

Peltoniemi on laajasti ja monipuolisesti siirtänyt tieteen ja tutkimuksen tuloksia sekä suuren yleisön että sosiaali- ja päihdetyön toimijoiden käyttöön. Hän on ollut aktiivinen niin sosiaali- ja päihdetyön sisältöasiantuntijana kuin tutkimuskentän ja median välittäjänä muun muassa journalistijärjestöjen sekä tiedottajien ja yhteiskuntaviestinnän yhdistyksissä.

Teuvo Peltoniemen alulle panemat verkkopalvelut ovat tärkeä osa tietoyhteiskunnan mukanaan tuomaa paradigman muutosta sosiaali- ja terveyssektorilla. Ennaltaehkäisy- ja hoitojärjestelmä tehostuu ja sen kattavuus paranee. Verkkopalveluissa on kysymys myös terveystiedon demokratisoisesta: tiedon määrä kasvaa ja sen laatu sekä erityisesti käytettävyys paranevat

Elämäntyöpalkinto professori Lea Pulkkiselle tehdystä psykologian tutkimuksen ja siihen perustuvan tiedonjulkistamisen alueella tehdystä monipuolisesta työstä

Lea Pulkkinen oli Jyväskylän yliopiston psykologian professorina vuosina 1972 - 2005. Hän väitteli psykologian tohtoriksi vuonna 1970 ja on vierailut tutkijana Yhdysvalloissa, Isossa-Britanniassa ja Saksassa.

Pulkkinen toimi omissa yliopistossaan dekaanina ja laitoksensa johtajana sekä Jyväskylän yliopiston Agora-tutkimuskeskuksen apulaisjohtajana. Hän on ollut perustamassa monitieteistä Perhetutkimuksen keskuksia.

Lea Pulkkinen omaa tutkimusalueen on ihmisen persoonallisuuden ja sosiaalisen kehityksen tutkimus.

Hän on kerännyt laajan seuranta-aineiston, joka tunnetaan Jyväskylän pitkittäistutkimuksena ja jota tutkijat käyttävät tänäkin päivänä. Hän aloitti tutkimuksen väitöskirjassaan ja jatkoi sitä neljänkymmenen vuoden ajan. Aineisto on ainutlaatuinen; siinä samoja henkilöitä on seurattu 8 vuoden iästä 50-vuotiaiksi.

Pulkkinen jatkaa edelleen tutkimustyötään. Hänellä on lukuisia tieteellisten seurojen jäsenyyksiä ja huomionosoituksia. Hän on saanut muun muassa Suomen tiedepalkinnon vuonna 2001 sekä eurooppalaisen Aristoteles-palkinnon vuonna 2003.

Tutkimustyönsä ja akateemisten velvollisuuksiensa ohella Lea Pulkkinen on toiminut useissa yhteiskunnallisissa luottamustehtävissä ja kansallisissa komiteoissa, joissa hän on voinut hyödyntää tutkimustietoa ja soveltaa sitä yhteiskunnalliseen päätöksentekoon. Erityisen tunnettua on hänen toimintansa varhaiskasvatuksen ja lasten ehjän koulupäivän kehittämisessä.

Tieteellisten julkaisujensa ohella Lea Pulkkinen on julkaissut lukuisia tietokirjoja ja artikkeleita. Hän on käsitellyt kirjoissaan ihmiselämän keskeisiä aiheita, muun muassa nuorten tupakointia ja alkoholinkäyttöä, koulutusvalintoja, keski-ikää, ammatillista kehitystä ja sekä päivähoidon että kotikasvatuksen vaikutuksia lasten kehitykseen.

Hänen kirjojaan käytetään yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa oppikirjoina ja työssä olevien hoito- ja kasvatustalouden ammattilaisten täydennyskoulutusaineistona. Ne tarjoavat runsaasti tietoa myös kaikille lapsista, kasvatuksesta ja kehityksestä kiinnostuneille.

Lea Pulkkinen on aktiivinen yhteiskunnallinen keskustelija ja ottaa jatkuvasti kantaa ajankohtaisiin kysymyksiin niin haastatteluläsnä kuin puheenvuorokirjoituksillaan. Hän tekee valistavaa ja ohjaavaa työtä kouluissa ja vanhempien keskuudessa, eli kentällä kasvatuksen parissa vaikuttavien kanssa. Viime vuosina hän on hyödyntänyt tutkijan ammattitaitoaan myös suunnittelemalla asuntomessuille mallitalon, joka palvelee perheen erilaisia kehitysvaiheita.

Toimittaja Timo-Erkki Heino talouspolitiikasta kertovista dokumenteista

Toimittaja Timo-Erkki Heino on paneutuneesti omistautunut talouspolitiikasta kertomiseen televisiodokumenteissaan. Hän on avannut ja kansantajuistanut talouden ja talouspolitiikan vaikeaselkoisia käänteitä.

Timo-Erkki Heino erikoistui talouden aiheisiin 1990-luvun laman aikoihin. Hän on todennut, että onnettomista ja traagisistakin seurauksista huolimatta 1990-luvun lama oli kultakaivos suomalaisille toimittajille. Laman syiden ja seurausten pohdinta ja etsintä

on ollut hänestä niin kiehtovaa ja uteliaisuutta herättävää, että oli melkein etuoikeus tehdä sitä työajalla.

Heino on kertonut talouskriiseistä oivaltavasti käyttäen taitavasti dokumentin ilmaisukeinoja. Hänen töllellään on ominaista laaja ja perinpohjainen tutkimustyö, joka paljastaa uusia ja huomaamatta jääneitä piirteitä ja kehityskulkuja yhteiskunnasta. Tarkastelun hän yhdistää tavallisen suomalaisen arkeen, usein koskettavalla tavalla.

YLE:n elävän arkiston Heinin Pankkikriisi-ohjelmien esittelyssä todetaan: ”Heinolla on harvinainen kyky tehdä talousohjelmia, joita voi ymmärtää, vaikka ei olisikaan talouden asiantuntija.” ”Heino on osannut yhdistää tiedon jakamisen ja kertomisen taidon ja koskettaa niitä alueita, joiden kautta tieto todella menee perille.” Tähän on helppo yhtyä.

Metsänhoitaja, metsäekologian lehtori Petri Keto-Tokoi ja metsänhoitaja, metsäekologian dosentti Timo Kuuluvainen teoksesta Suomalainen aarniometsä

Suomalainen aarniometsä on harvinaisen monipuolinen ja laadukas tieto- ja valokuvateos luonnonmetsienelämästä, niiden historiasta ja merkityksistä ihmisille. Teoksessa yhdistyy monia näkökulmia, joita ei yleensä samojen kansien sisällä tavata.

Ensinnäkin kirjassa on asiantunteva biologinen ja ekologinen kuvaus metsän synnystä jääkauden jälkeeseen, sen vuosituhantisesta elämäntilanteesta ja monimuotoisesta eliöyhteisöstä. Toinen tärkeä juonne kirjassa koskee ihmisen ja metsän kohtaamisen sosiäli- ja taloushistoriaa; siitä kuinka ihmisen jälki loputtoman aarniometsän keskellä oli kivikaudella hyvin vähäinen; kuinka se kaskeamisen ja tervanpolton myötä alkoi näkyä yhä selvemmin, kunnes 1800-luvulla syntyneen paperi- ja puunjalostusteollisuuden myötä luonnonmetsät katosivat nopeasti yhden puusukupolven elinaikana. Nykyisin luonnontilaista metsää tavataan vain harvoissa reservaatteissa. Metällä Suomi vaurastui ja maan hyvinvointi rakennettiin. Utilistinen asenne metsää kohtaan yleistyi: luonnolla oli vain raaka-aineen merkitys ja ihmisellä rajaton oikeus sen hyväksikäyttöön.

Kolmas teoksen ulottuvuus on metsän kulttuurihistoria: kuinka suomalaiset kultakauden kuvataiteilijat ja kirjailijat löysivät koskemattomasta metsästä inspiraation lähteen, mystisen pyhyiden ja kauneuden kokemuksen. He kokivat metsän määrittelevän olemukseltaan suomalaisuutta.

Nykyisin jo enemmistö suomalaisista arvostaa metsän pyhyttä, kauneutta ja mielenrauhaa ja utilistinen asenne on jäänyt vähemmistöksi.

Kirjassa käydään läpi metsänhoidollisten oppien kehitys ja tuodaan esille metsänhoidon tulevaisuus, jossa metsää vaalitaan monien muidenkin arvojen kuin teollisen hyödyn kannalta. Myös talousmetsät voivat saada aarniometsän piirteitä. Teos on visuaalisen upea valokuvataiteilijoiden korkeatasoisten metsäkuvien ansiosta. Maalaustaiteen helmet ja havainnolliset kartat täydentävät visuaalista antia.

Teoksen kirjoittajilla, metsänhoitajataustaisilla Petri Keto-Tokoilla ja Timo Kuuluvaisella on yli 20 vuoden kokemus luonnonmetsien ekologian tutkimuksesta ja opetuksesta.

Biologi, tietokirjailija Lasse J. Laine ja biologi, tietokirjailija Iris Kalliola teoksesta Suomen lasten luontokirja

Lasse J. Laine ja Iris Kalliola ovat laatineet yhdessä Suomen lasten luontokirjan. Kyseessä on monipuolinen ja laaja tietoteos, joka esittelee Suomen luontoa useista näkökulmista. Teoksessa tarkastellaan niin kaupunkien kivierämaata kuin ikimetsiä. Se opastaa ja innostaa lapsia luonnossa liikkumiseen ja omien havaintojen tekoon.

Kirja tarjoaa tiedot mielenkiintoisesti ja nuorelle lukijakunnalle suunnittuina. Se nostaa esiin tuttuja ilmiöitä ja antaa niille kiinnostavia selityksiä. Se kertoo myös eläinmaailman ennätyksistä ja ainutlaatuisuuksista. Teosta lukemalla saa selville muun muassa sen, mikä on ainoa hyönteislaji, joka tunnistaa punaisen värin.

Erityistä kiitosta teos ansaitsee lapsilukijaakin lukemaan ja katselemaan houkuttelevasta esittämistavastaan. Laadukkaasti kuvatut eläimet tuntuvat suorastaan hyppelevän, mönkivän ja sirkuttavan kirjan lehdillä; kasvit kukoistavat upeasti ja myös erilaiset ympäristöt on kuvattu havainnollisesti.

Laine ja Kalliola antavat kirjallaan tietoa ja elämyksiä luonnosta mutta kirja tukee myös hienovaraisesti ja tyrkyttämättä asennekasvatusta: luonto kuvataan innostavaksi aarreaitaksi ja voiman lähteeksi, jossa liikkuminen virkistää ja ilahduttaa.

Luonto-oppaan tekijät Lasse J. Laine ja Iris Kalliola ovat kokeneita kirjantekijöitä. Laine tunnetaan ennen muuta useisiin painoksiin ennättäneistä lintukirjoistaan mutta hän on käsitellyt luontoa hyvin monipuolisesti teoksissaan. Kirjoittamiensa teosten ohella Laine on sekä suomentanut että toimittanut Suomen oloihin liki 30 teosta biologian alalta. Laine on myös ahkera lehtikirjoittaja ja valistaja. Kalliola puolestaan on suomentanut nelisenkymmentä teosta maantieteen ja biologian alalta sekä kirjoittanut itse tai työryhmän jäsenenä kymmenkunta.

Toimittaja Jari Mäkinen teoksesta Avaruuslentäjän käsikirja - Astronautiikan aakkoset ja monipuolisesta, mukaansatempaavasta työstä tiedetoimittajana eri tiedotusvälineissä

Jari Mäkinen teki jo lapsena rakettkokeita kotinsa takapihalla ja tunnistaa taivaalta vaivatta minkä tahansa ihmisen tekemän lentävän esineen. Toimittajan ja kirjailijan työssään Mäkinen on säilyttänyt pikku-poikamaisen innostuksen ja yhdistänyt sen loputtomaan ideoiden tulvaan ja laajaan asiantuntemukseen. Lopputulos tempaa mukaansa lukijan ja katsojan. Mäkinen käsittelee aiheitaan tuoreesti ja useimmiten huumorilla höystettynä, mutta aina tiedettä ja tosiasioita kunnioittaen.

Nämä piirteet tekevät myös Avaruuslentäjän käsikirjasta kiehtovan. Kovin moni meistä ei ehkä Mäkisen lailla oikeasti haluaisi astronautin uralle tai edes turistimatkalle lähiavaruuteen, mutta on silti kiinnostunut aiheesta. Kirjan avulla lukija saa tuntuman siihen, miltä tällainen matka oikeasti tuntuu. Mäkinen on haastatellut lukuisia amerikkalaisia, eurooppalaisia, venäläisiä ja kiinalaisia avaruuslentäjiä. Hän on myös itse kokenut painottomuuden vaikutukset suihkukonellennolla, jossa tietynlaisen lentoradan aikana voidaan saavuttaa noin puolen minuutin painottomuus.

Tuloksena on sekä vahva tietopaketti avaruuslentojen historiasta että elämyksellinen kuvaus arkipäivästä avaruudessa. Tavalliset asiat kuten syöminen, juominen, kylpyhuonetoimitusten hoito ja nukkuminen vaativat avaruudessa omat niksinsä. Mäkinen kertoo meille senkin, miten seksi onnistuu avaruudessa.

Kirjan ulkoasu on upea ja epätavallinen, koska teosta voi alkaa lukea miten päin tahansa. Etukannen takana on Avaruuslentäjän käsikirja, ja jos kirjan kääntää ympäri, voi lukea Astronautiikan aakkosia eli tiiviiseen pakettiin koottua avaruuslentojen sanastoa. Ratkaisu ei ole aivan ainutlaatuisen, mutta selitys on: avaruuden painottomuudessa kirjan suunnalla tai asennolla ei ole väliä.

Ohjaaja, käsikirjoittaja Joonas Neuvonen, käsikirjoittaja, leikkaaja Sadri Cetinkaya, käsikirjoittaja Venla Varha, tuottaja Oskari Huttu sekä tuottaja Jesse Fryckman dokumenttielokuvasta Reindeerspotting - Pako joulumaasta

Reindeerspotting. Pako joulumaasta on ainutlaatuisen ja väkevä kuvaus huumeongelmasta yhden nuorukaisen näkökulmasta hänen itsensä ja hänen lähipiirinsä kertomana ja heidän omalla kielellään.

Reindeerspotting-elokuva osoittaa, että vaatimattomallakin kalustolla voidaan tehdä vaikuttavaa dokumenttifilmiä, kunhan idea kantaa. Taitavan leikkauk-

sen tukemana kertomus ylläpitää katsojan mielenkiinnon.

Reindeerspotting levittää yhteiskunnan kannalta erittäin keskeisestä aiheesta sisäpiirin tietoa, jota muuten on vaikea saada. Elokuvaan liittynyt ikäraja-keskustelu sekä päähenkilön traaginen kuolema elokuvan valmistumisen jälkeen lisäsi sen tunnettuutta mutta samalla paljasti, miten vaikeasti lähestyttävästä ja vaarallisesta asiasta elokuva kertoo. Dokumentti tuo voimakkaan lisän tavanomaiseen, moralisoivaan huumevalistukseen. Vaikka se ei moralisoi, se saa katsojan tekemään moraalisia kannanottoja.

Dokumentti tavoittaa eri ikäluokat eikä ole aikaan ja paikkaan sidottu. Teos herättää ajatuksen: jos tällaista tapahtuu Rovaniemellä, se voi yhtä hyvin tapahtua kotikulmilla, ehkä juuri meidän lapsillemme ja heidän ystävilleen.

Reindeerspotting – Pako joulumaasta -dokumenttielokuva saa katsojansa miettimään, mikä meni väärin ja voisimmeko tehdä jotain, ettei tällainen toistuisi.

Toimittaja Hanna Nikkanen tutkivasta journalismista, erityisesti teoksesta Viaton imperiumi

Hanna Nikkanen kirja Viaton imperiumi avaa näkyvän suomalaisten suuryritysten toimintaan maailmalla.

Kirja vie lukijan Kongon kaivoksista Iranin mielenosoituksiin ja Brasilian sellutehtaisiin. Se näyttää, miten entisajan pienestä Suomesta on kasvanut vaikutusvaltainen maa, jonka yritystoiminta esimerkiksi metsäteollisuuden ja tietotekniikan aloilla vaikuttaa monen muun maan kansalaisten hyvinvointiin.

Tutkivalla otteella taustoitettut esimerkit valaisevat yritysvastuun käsitettä ja saavat lukijan pohtimaan, mitä voimme vaatia kotimaisilta yrityksiltä. Eettisesti kestävä yritystoiminta on Nikkanen mukaan mahdollista, mutta se vaatii paitsi kuluttajien valistuneita valintoja ja julkisuuden painetta myös poliittista sääntelyä.

Hanna Nikkanen on osoittanut vastaavaa perusteellisuutta myös tutkivan journalistin työssään käsitellessään muun muassa digitaalisia oikeuksia, Latinalaista Amerikkaa, siirtolaisuutta ja kansalaisaktivismia.

Nikkanen on ollut mukana kehittämässä avoimeen verkkojournalismiin pyrkivää Indymedia-verkostoa sekä toiminut verkkolehti Fifin päätoimittajana.

Filosofian tohtori, dosentti Teemu Keskisarja teoksesta Vihreän kullan kirous – G. A. Serlachiuksen elämä ja afäärit

Teemu Keskisarjan henkilöhistoria Vihreän kullan kirous - G. A. Serlachiuksen elämä ja afäärit yhdistää

henkilöhistorian suureen kertomukseen suomalaisen puunjalostusteollisuuden kehittymisestä ja ulkomaankaupan ensiaskelista. Teos lisää taloushistoriaan yhden vaietumman raaka-aineen, puun, jota tarvitsi niin industrialismi konkreettisenä rakennuspuuna kuin sanomalehtien ja kirjallisuuden massapainokset, siis laajat ihmisjoukot tavoittava tiedonvälitys. Keskitalo kuvaa hyvin myös aikansa verkottumista, politiikan ja yritystoiminnan yhteyksiä.

Ristiriitaisista, menestyneistä ja siksi historian virrasta erottuvista henkilöistä riittää mielenkiintoisia tarinoita elämänkerroiksi, jos jäämistö säilyy jälkipolven silottelulta. Kirjoittajan ja lukijoiden onneksi Serlachiuksen kirjallista perintöä on säilynyt runsaasti. Terävänä, ilmaisurikkaana kirjoittajana Teemu Keskisarja saa kohteestaan paljon irti: Gustaf Adolf Serlachiuksen persoona hahmottuu teoksessa paperiperkeleeksi tituleerattuna, eläväisenä, ”huonona ihmisenä”, kuten hän itse aikalaisten kuvauksen itseltään summeerasi.

Teemu Keskisarjan tutkimus avaa kuitenkin lukijalleen huomattavasti laajemman kuvan kuin yhden ristiriitaisen merkkihenkilön historian. Keskitalon vahvuutena on nimenomaan hänen kykynsä yhdistää G. A. Serlachiuksen henkilöhistoria analyysiin metsäteollisuuden synnystä suomalaisen hyvinvoinnin perustana.

Teoksen vahvuutena on systeeminen lähestymistapa: yhtään yksittäistä syytä ei nimetä, vaan henkilötekijät, kansalliset tekijät ja yleismaailmalliset trendit nivoutuvat kirjassa kiehtovaksi, lukijaystävälliseksi kokonaisuudeksi.

Luokanopettaja Mika Vanhanen kestävä kehityksen verkkokoulun Environment Online – ENO perustamisesta ja vetämisestä

Mika Vanhasen perustama ja vetämä Environment Online (<http://www.enoprogramme.org/>) on kestävä kehityksen kansainvälinen verkkokoulu, joka toimii 150 maassa ja kattaa seitsemän tuhatta koulua. Oppilaita on satojatuhansia – ja verkosto leviää.

ENO-verkkokoulussa opiskellaan ympäristötietoutta ja tuotetaan tietoa omasta ympäristöstä. Koulun toiminta on ”globaalia ja lokaalia”, ”on-line” ja ”off-line”: oppilaskeskeinen ja ongelmalähtöinen opetus keskittyy aihekokonaisuuksiin, joita työstetään sekä paikallisesti että verkkoyhteisössä. Kampanjaviikot, jotka järjestetään teemakäsittelyn päätteeksi, lisäävät osaltaan tietoisuutta käsiteltävänä olleesta aiheesta.

Koulun teemoja ovat ympäristöaiheiden ja kestävä kehityksen lisäksi myös kansainvälisyys ja erilaisten kulttuurien kohtaaminen ja arvostaminen.

ENO-koulu ei hyödynnä ainoastaan uutta tekniikkaa vaan myös taiteen keinoja. Puidenistutuslaulu, Hi and Ho, we plant trees ja näytelmä Elämän pisarat viestivät muutoinkin kuin verkkoyhteyden välityksellä.

Ovatpa ENO-verkkokoulun oppilaat tuottamassa verkkokirjaakin. Peace Forest, rauhan metsä, julkaistaan syyskuussa 2011 (<http://www.enotreeplay.net/>).

Kestävän kehityksen verkkokoulu Environment Online on malliesimerkki yhteisöllisyydestä oppimi-

sessä, tiedontuottamisessa ja -jakamisessa. Koulu on saanut useita kansainvälisiä tunnustuksia ja palkintoja ja on kansainvälisesti hyvin tunnettu. Verkkokoulun voimahahmo on suomalainen luokanopettaja Mika

Vanhanen. Hän yhdisti tietoverkot ja opetuksen ja loi yhteisön, jonka avulla ympäristökasvatuksen parhaita ideoita voi levittää maailmanlaajuisesti ja samalla edistää niin kielitaidon kehittymistä kuin kasvamista maailmankansalaisuuteen.

* * * * *

Tiedonjulkistamisen kohdeapurahat

Tiedonjulkistamisen neuvottelukunta myöntää tiedonjulkistamisen kohdeapurahoja yksityisille henkilöille tai ryhmille (ei yhteisöille tai yhdistyksille) tiedonjulkistamista palvelevan työsuunnitelman toteuttamiseen lähinnä luovan työn korvauksina. Kysymykseen tulevat tietoa popularisoivat kirjat, radio- ja TV-ohjelmat, lehtiartikkelit, sähköisessä muodossa julkaistavat tietotuotteet tai muut tietotuotteet.

Haettavana on myös puolivuotisia apurahoja. Ne mahdollistavat tietokirjailijoiden ja muiden tiedontuottajien ammattimaisen paneutumisen työhön määrääjäksi.

Tiedonjulkistamisen apurahoja voidaan hakea myös erityisryhmien tiedonjulkistamista edistävään koulutukseen. Koulutusapurahaa voivat hakea yksityiset henkilöt tai yhteisöt.

Kaunokirjalliset kohteet, oppikirjat, tieteelliset tutkimukset tai käännökset eivät kuulu apurahoituksen piiriin.

Apurahat vuonna 2011

Tiedonjulkistamisen neuvottelukunta jakoi 165 000 euroa tiedon julkistamista eri medioissa edistäviin hankkeisiin. Neuvottelukunnalle saapui 135 hakeusta. Haetun rahoituksen yhteismäärä oli yli 700 000 euroa. Neuvottelukunta tuki yhteensä 51 hanketta, joista kahdelle myönnettiin puolen vuoden työskentelyapuraha Mukana oli yksi tiedonjulkistamisen koulutusta tukeva hanke.

Vuonna 2011 hakijoiden tuli laatia hankkeistaan julkinen kuvaus¹.

Hankkeet on listattu vastuullisen hakijan mukaan. Kolmen hankkeen hakija ei halunnut tietoja julkaisutavan internetissä.

Brozinski Ari, Tuomas, Interaktiivinen sovellus ja multimediakioski Aikavaellus-projektille (5 000 €)

Interaktiivinen käyttöliittymä ja siihen liittyvä multimediakioski ovat osa Aikavaellusta. Aikavaellus on 13,7 kilometriä pitkä luonto- ja vaellusreitti Tuorlan observatoriolta Turun yliopistolle, joka kuvaa Uni-

versumin 13,7 miljardin vuoden ikää. Reitin varrelle on Rapakivilohkareilla merkitty tärkeitä tapahtumia maailmankaikkeuden ja Maan kehityshistoriassa. Kävijä voi tutustua tapahtumiin Rapakiviin kiinnitettyjen messinkilaattojen, esitteen, kirjan sekä Internet-sivujen avulla.

Cajander Veli Risto, Tietokirja "Lasten Laulava Lintukirja" kirjoitus- ja kuvitustyö (4 000 €)

Lasten Laulava Lintukirja avaa süvekkäittemme äänimaailman lapsille ja nuorille sekä herättää kiinnostusta lintujen suojeluun. Äänikirjassa esitellään sadan lintulajin laulua, jotka ovat tunnetun luontoäänittäjä Lauri Hallikaisen käsialaa. Kirjan tekstiosa kertoo kunkin lajin laulusta ja erityispiirteistä käyttäytymisen sekä kansanperinteen valossa. Kirjassa annetaan myös ohjeita, miten lintujen äänimaailmaan pääsee sisälle. Kirjan teksteistä ja kuvituksesta vastaa biologi Riku Cajander.

Elomaa Jouni Kai Viktor, Käydään kylässä - toisen uskonnon kohtaaminen arjessa ja juhlassa. (työnimi) (5 000 €)

¹ Neuvottelukunta ei editoi hankekuvauksia.

Opasteoksen kohderyhmänä ovat suomalaiset, jotka kohtaavat toisia uskontoja naapurustossaan, työpäikälläan tai matkoillaan. Teos palvelee niin valtaväestön edustajia kuin esimerkiksi muslimeja, joka osallistuu luterilaisiin hautajaisiin. Kirjaa voidaan käyttää myös oppimateriaalina kouluissa ja opintopiireissä. Lähtökohtana on ruohonjuuritason kohtaaminen ja käytännön neuvojen antaminen arjen dialogiin.

FDUV LL-Center/Arle Solveig, Kurs i att skriva lättläst (1 600 €)

Kurs i att skriva lättläst i Helsingfors i november 2011 (2 dagar). Kursen riktar sig till exempel till: informatörer, lärare, skribenter), översättare och personer som arbetar inom vården.

Kursen omfattar följande delar:

- Kunskap om de grundläggande principerna för hur man skriver lättläst.
- Övningar i att själv skriva lättläst text, med personlig feedback.
- Basinformation om lättläst språk.
- Information om lättläst material som finns att tillgå på svenska i Finland.

Forss Timo Kalevi, Napakirja - kuvitettu tietokirja maapallon napa-alueista (1 500 €)

Napakirja on kuvitettu tietokirja maapallomme napa-alueilla tapahtuvista muutoksista. Kirja dokumentoi ilmastonmuutoksen vaikutuksia Arktisella ja Antarktisella alueella ihmisen, ympäristön, talouden, politiikan ja sotilaallisen voimatasapainon näkökulmista.

Grönroos Anna-Karin, Ekokaupungin Synty (työnimi) (3 000 €)

Ekokaupungin Synty on dokumenttielokuva radikaalin ekokaupungin rakentamisesta Kiinaan. Miaofengshanin ekokaupunki on professori Eero Paloheimon johtaman suomalaisen insinööriyhmän suunnittelema, ja se rakennetaan Pekingin läheisyyteen vuosina 2011-2013. Aikamme suuret teemat Kiinan hurjasta kehityksestä, globalisaatiosta ja kaupungistumisesta ilmastonmuutokseen ovat osa tätä tarinaa. Elokuvan henkilöitä yhdistää se, että nämä suuret teemat koskettavat heitä henkilökohtaisella tasolla.

Haapanen Eero Antero, Kirja helsinkiläisen kalastaja-salakuulijatasuvun vaiheista (1 900 €)

Teos on Helsingin Vanhankaupunginlahdella asuneen kalastaja-salakuulijatasuvun vaiheiden kuvaus vuosina 1880-1965. Teos kuvaa rysäkalastusta, kalastuksella rikastumista, kieltolakiaikaa ja salakuulijasta, johon perheen neljä poikaa sekaantuivat laajasti.

Salakuulijasta kietoutui muuhun rikollisuuteen, ja salakuulijamatkalla Sipoossa perheen yksi poika katosi lopullisesti. Teos kuvaa myös vuoden 1918 onnettomia tapahtumia Toukolassa, Vanhankaupunginlahdella ja Vanhassakaupungissa.

Huhta Matti Heikki, Yksinäisyys suomalaisessa lauluryikassa (työnimi) (2 000 €)

"Yksinäisyys suomalaisessa lauluryikassa" (työnimi) kertoo, miten yksinäisyydestä on Suomessa laulettu. Yksinäisyys on sosiaalinen ongelma, josta kärsii määritelmistä riippuen noin joka viides tai kymmenes suomalainen. Se kuuluu myös lauluissa, jotka usein antavat lohtua kuulijoilleen.

Huttunen Tomi, Kenen aika? Esseitä venäläisestä nykykirjallisuudesta -teoksen toimitustyöhön (1 800 €)

Tietokirja "Kenen aika? Esseitä venäläisestä nykykirjallisuudesta" on suomalaisten venäläisen kirjallisuuden asiantuntijoiden kirjoittama laajalle yleisölle suunnattu yleistajuinen teos. Se sopii sekä venäläisen kirjallisuuden, kulttuurin ja yhteiskunnan harrastajille että opiskelijoille lukio-, ammattikorkeakoulu- ja yliopistotasolla.

Jukarainen Ilkka Veikko, Kaave (3 500 €)

Tarkoitukseni on nyt tehdä yksi Suomen historian kauneimmista lintukirjoista. Tämä kirja on aivan uudenlainen, koska kirjassa esitellään kaaveita. Suomessa ei ole tehty yhtään kirjaa kaaveista, vaikka niiden käyttö alkoi jo 1500 -luvulla. Kaave sana on peräisin sanasta kaavestaa. Kaaveilla on pyydetty lintuja, susia ja hylkeitä. Kirja keskittyy kuitenkin lintukaaveisiin. Yhdysvalloissa käytetään kaaveista sanaa "decoy", joka on tullut hollannista "De Kooi" – sanasta . Sana tarkoittaa houkutellessa ansaan. Nykyään kaaveiden keräily on suurta taidetta. Useat museot ovat kiinnostuneita saamaan kaaveita kokoelmiinsa. Kalleimmista kaaveista on maksettu 867.000 dollaria. Kaaveet edustavat folk art –kulttuuria parhaimmillaan. Teoksessa tulee vahvasti esillä suomalaisuus, linnut, vesi, venevät ja jääkauden muo-vaamat rantakalliot.

Järvinen Mikko Ilmari, Radiodokumentti Suomen rautateistä (2 000 €)

Suomen rautateistä kertova radiodokumentti kuljettaa kuuntelijansa puolentoista vuosisadan matkan maan ensimmäisten rautateiden rakentamisesta nykypäivään. Ohjelmassa ääneen pääsevät niin pitkän linjan rautatieläiset kuin intohimoiset alan harrastajatkin. Dokumentti lähetetään Yle Radio 1:n Todellisia tarinoita -sarjassa vuoden 2012 aikana.

Karjalainen Sami Juhani, Kirja Suomen ja maailman neidonkorenoista (4 000 €)

Työn tavoitteena on tehdä luontovalokuvien kuvitettu tietokirja Suomen ja maailman neidonkorennoista (Calopterygidae), virtavesien koreista lepattelijöistä, joita on maailmassa noin 110 lajia. Neidonkorennoista on olemassa runsaasti tutkimustietoa, mutta ei yleistajuista kirjallisuutta eikä vastaavaa tietokirjaa.

Kauppinen Touko-Jussi Taneli, Runoilija Jyrki Pellisen elämäkerta (3 000 €)

1960-luvulla debytoineen kirjailija Jyrki Pellisen elämäkerta ja henkilökuvaa. Tekeillä oleva kirja piirtää kuvaa seitsemänkymppisestä täysluovasta ja täydessä voimissaan olevasta lyirikosta nyt-hetken kautta. Kirjassa Pellistä ja kokonaista ihmiselämää lähestytään henkilökohtaisesti löytäen teitä intiimeihin muistoihin, ajatuksiin ja alitajuntaan. Samalla hahmottuu korvaamatonta suomalaista kulttuurihistoriaa.

Kekäläinen Annu-Riitta Helena, Paimenlaulu-dokumenttikirja (työnimi) ja valokuvanäyttely (5 000 €)

”Paimenlaulu”-tietokirja (työnimi) kertoo ihmisen mukautumis- ja selviämiskeinoista kahdessa ilmastomuutoksen muovaamassa yhteisössä (Pohjois-Kenian turkanapaimentolaiset ja nairobilaiseen Kiberan slummiin siirtolaisiksi muuttaneet paimentolaiset). Runsaalle kenttäaineistolle ja tutkimukselle perustuvalla dokumenttikirjalla antaa mittakaavan yli miljoona vuotta sitten Turkanajärvellä eläneen ihmisen lähisukulaisen ”Turkanapojan” tarina, joka punoutuu peiliksi paimentolaisten ja Kiberan slummin asukkaiden selviytymistäisteluille. Kolmiosaisen teoksen viimeinen osa etsii afrikkalaisia vaihtoehtoja – utopioitakin – ilmastomuutoksen, muuttoliikkeiden ja väkivallan myötä kuituvien ja köyhtyvien rajaseutujen ja kasvavien slummien välisille negatiivisille dynamiikoille. Paimenlaulu-dokumenttikirja päättää murroskohtia elävistä afrikkalaisista yhteisöistä kertovan dokumenttikirjatrilogian, jossa on aiemmin ilmestynyt ”Leiri – Tarinoita ihmisistä jotka haluavat kotiin” (WSOY 2010) sekä ”Valkoista mustalla – Kertomuksia väristä, väkivallasta ja vaeltamisesta”(Pieni Karhu 2006). Kaikki teokset ovat yleistä tietokirjallisuutta ja edustavat ns. luovaa tietokirjoittamista (creative nonfiction.)

Klemetilä Hannele Kristiina, Keskiajan metsä (3 000 €)

Tietokirja selvittelee metsän merkityksiä ja metsiin asennoitumista keskiajan lopulla. Painopiste on 1200–1500-luvuilla. Kirjassa liikutaan eri puolille Eurooppaa, ja mukaan tulee esimerkkejä myös Pohjolasta ja Suomesta. Alkuperäislähteenä käytetään

mm. ensyklopedioita, tutkielmia, oppaita, kronikoita, kaunokirjallisia teoksia ja kuvaaineistoja.

Kotilainen Lari Pietari, Pienten kielten suojeluopas (4 000 €)

Hankkeessa kirjoitetaan pienten kielten suojeluun kannustava opaskirja työnimeltään Pelasta kieli. Tavoitteena on hausalla ja konkreettisella tavalla motivoita ihmisiä ottamaan arjessaan huomioon pienet kielet ja niiden tulevaisuus. Kirja suunnataan erityisesti suomalais-ugrilaisen pienten kielten puhujille ja niistä kiinnostuneille. Ensisijainen kohdemarkkina on Venäjä, ja kirja ilmestyy venäjäksi ja mahdollisesti muilla suomalais-ugrilaisilla kielillä.

Kuorsalo Anne Maria, Tiedon haaksirikko (5 000 €)

Elämme tietoyhteiskunnassa ja hyvinvointivaltiossa, jossa tiedon perillemeno on keskeinen ongelma eikä pelkästään haaste. Se uhkaa murentaa koko hyvinvoinnin. Infoähkystä puhuminen ei ole riittävä analyysi. Miksi tieto on kokenut haaksirikon? Miksi osumme miljoonilla euroilla ihmerannekkeita? Miksei tieto esimerkiksi hyvän terveyden periaatteista tavoita, vaikka valistukseen käytetään miljoonia veroeuroja jotta hyvinvointiyhteiskuntaa ei kaatuisi diabeteksen hoitokuluihin?

Laajasalo Taina Tuulikki, Teos toisen lapsen saaville perheille - apuraha hankkeen loppuunsaattamiseen (2 000 €)

Kirja perheille, joihin syntyy toinen lapsi.

Laitio Tommi Petteri, Kaikille paras koulu (2 000 €)

Millainen on pohjoismaisen hyvinvointiyhteiskunnan monimuotoinen koulu? Teos kytkee yhteen tuoreimman tutkimuksen oppimisesta, keskustelun monimuotoisista oppimisympäristöistä - ja metodeista sekä tavoitteen tasata lähtökohtaeroja. Kirja ottaa käytännöllisen lähestymistavan siihen, millaisia uudistuksia suomalainen koulu tarvitsee pystyäkseen tukemaan jokaisen lapsen kyvykkyyden tunnetta, pystyäkseen vähentämään luokkaeroja ja kyetäkseen uudistumaan uuden tietokäsityksen ajalle.

Lappalainen Tarja Anneli, Kirja Urheilukirurgi Sakari Oravasta (julk. suomeksi ja englanniksi) (2 000 €)

Tarkoitukseni on kirjoittaa urheilukirurgi Sakari Oravasta kansainvälinen henkilökuvakirja. Kirja on tarkoitettu julkaista sekä suomeksi että englanniksi. Mahdollisesti myös muilla kielillä. Yhteistyökumppani WSOY sekä Lontoon Suomen suurlähetystö.

Lehmusoksa Mervi Tuulikki, Kirja helsinkiläisistä koulukasvitarhoista ja toiminnan satavuotisesta historiaa (4 000 €)

Tavoitteena on kerätä suullista ja kirjallista muistiaineistoa puutarhoissa toimineilta ohjaajilta ja kesää viettäneiltä henkilöiltä sekä julkaista aineiston pohjalta kirja, joka ilmestyy vuonna 2012. Teos valottaa toiminnan satavuotista historiaa ja kertoo koulukasvitarha-alueista. Tutkimuskysymyksille ja näkökulmillemme ominaista on monitieteellisyys. Ne sivuavat erityisesti kulttuuri-, taide- ja sosiaalhistoriaa.

Lehti Anu-Elina, Muotisuunnittelijan vuosi - Ivana Helsingin ja Paola Suhosen tarina (1 500 €)

Haen apurahaa Paola Suhosesta ja Ivana Helsinki-yhteyksestä kertovan tietokirjan tekoon. WSOY:n kustantama teos, joka kulkee työnimellä "Muotisuunnittelijan vuosi" on tarkoitus julkaista keväällä 2012.

Lehtinen Aki Petteri, Journalismin filosofiaa käsittelevän tietoteoksen kirjoittaminen (9 400 €)

Tarinoita totuudesta: miten journalismi esittää todellisuutta ja ajatuksia on ensimmäinen suomenkielinen kokonaisuus journalismin tiedollisista mahdollisuuksista ja rajoista filosofian näkökulmasta. Teos on suunnattu sekä journalisteille että journalismin opiskelijoille ja tutkijoille. Se tarjoaa kattavan, perustellun ja käyttökelpoisen tietoteorian luotettavalle ja uskottavalle journalismille huomioiden myös journalistisen tiedonvälityksen uudet muodot.

Leivo Mauri Juhani, Lintuaiheinen tietokirja-valokuvateos (4 500 €)

Tietokirja-valokuvateos, joka kertoo kuikasta, ikivanhasta eliölajista, kirkasvetisten reittivesien perustuksesta, huolehtivaisesta lintuudesta. Teksti on tunnelmallista ja elämyksellistä, paikoin jopa proosamaista. Sivumäärällä mitattuna kirjan pääpaino on valokuvissa, jotka pääsevät komeasti esille suurikokoisen vaakaformaatin ansiosta. Monet kuvat muistuttavat enemmän maalausta kuin perinteistä, dokumentoivaa luontokuvaa. Jokaisen lintuharrastajan ja mökkiläisen toivekirja.

Leppälahti Merja Kaarina, Ulla Mannonen, näkökulmia karjalaisnaisen elämään 1900-luvun alkupuoliskolla (3 000 €)

Kansanperinteen suurkerääjän Ulla Mannosen (1895–1958) elämänvaiheita ja hänen elämäänsä liittyvää ajankuvaa ja ilmiöitä käsittelevä tietokirja

Linna Martti Olavi, Metsänomistajan rahakirja - kirjan kirjoittamiseen (2 000 €)

Suomessa on noin 345 000 metsätilaa, ja niillä on noin 735 000 omistajaa. Yhä useammalle metsän-

omistajalle metsä ei ole pääasiallinen elinkeinon lähde, vaan yksi osa omaisuuspaletissa. Vapaa-ajalle, ja vapaalle rahalle on muitakin ottajia kuin tarpeelliset metsänhoitotyöt. Metsänomistajan rahakirja on tarkoitettu helppolukuiseksi oppaaksi, joka asettaa metsän yhdeksi osaksi omistajansa omaisuutta omine ominaispiirteineen, samalla kun se sitoo sen hoitoa talouden yleisiin lainalaisuuksiin.

Lintunen Martti Yrjö, Napakirja (1 500 €)

Napakirja, Valokuvatietokirja Arktiksesta ja Antarktista.

Lyytimäki Jari Mikael, Huumori ympäristönsuojelussa -tietokirja (3 000 €)

Hankkeessa valmistellaan ympäristönsuojelua ja -politiikkaa huumoritutkimuksen näkökulmasta tarkasteleva tietokirja.

Länsisalo Heikki Pekka, V.A. Koskenniemeä käsittelevän esseekokoelman toimittaminen (2 000 €)

Heikki Länsisalalon toimittama esseekokoelma Hetken valtikka. Esseitä V.A. Koskenniemestä käsittelee runoilija ja kulttuuripoliitikko V.A. Koskenniemen kiistanalaista uraa ja hahmottaa kohdehenkilönsä kirjailijakuvan kaikki puolet. Teos tuo tärkeän lisän Martti Häikiön vuonna 2010 ilmestyneen Koskenniemi-elämäkerran aloittamaan keskusteluun.

Malinen Jere Valteri, Kanalinustus-tietokirja (2 400 €)

Kanalinustus -kirja on suomalaisille metsästäjille (300 000) ja erityisesti metsä- ja peltokanalinustajien metsästäjille (200 000) suunnattu metsästyskirja. Se on kanalinustajien metsästykseen keskittyvä tietokirja, jossa kuvataan 2000-luvun linnunpyyntikulttuuria ja -käytäntöjä.

Moilanen Paula Maria, Sukupolvien historiaa lapsille työnimellä Keinuhevonen (3 500 €)

Lasten kuvitettu tieto/faktiokirja.

Murto Matti Juhani, Moottoriveneilijän käsikirja (2 000 €)

Moottorivenekirja on luettava tietokirja, tekstiltään hiukan aikakauslehtitekstiä tiiviimpi ja runsaasti kuvitettu. Tekovaiheessa otetaan huomioon internetin yleistymisen; halutessaan lukija voi laajentaa, syventää ja täydentää sisältöä verkon kautta. Lähtökohdiltaan se on kotimaisista aineksista koottu ja Suomeen suunnattu, sillä veneily on kaikkialla maailmassa hyvin paikallista. Kirjan sisällössä on läpi linjan otettu huomioon ympäristönäkökulma, joka on luettava uusiin veneilytaitoihin.

Nenonen Markku Sakari, Tietoyhteiskunnan synty (3 000 €)

Tietoyhteiskunta nähdään edelleen tietotekniikkayhteiskuntana ja palvelunäkökulma ei ole riittävästi levinnyt, vaikka sitä onkin ansiokkaasti hallitusohjelmaa myöten korostettu. Tietoyhteiskunnan hitaan kehittymisen yhtenä syynä on historiattomuus. Tieto- ja viestintäteknologia on nähtävä osana yhteiskunnan kehittymisen jatkumoa, jossa tekniikalla on aina ollut keskeinen merkitys. Tekniikan kehittyminen on aina antanut lupauksia jostakin paremmasta. Mutta tekniikan pitää tukea toimintaa.

Nermes Maarit Hannele, Yhteisömedia – Kansalaisjournalismia jo kymmeniä vuosia (3 000 €)

Yhteisömedia on maailmalla liki 50 vuotta vanha kansalaismedia, joka tunnetaan huonosti Suomessa. Kuitenkin Suomessakin lähimedia on vaikuttanut jo yli 30 vuotta. Yhteisömedia on olennainen osa demokratian ja kansalaisyhteiskunnan edistämistä sekä monipuolisen mediakentän ja sananvapauden ylläpitämistä. Kirja on ensimmäinen yhteisömediaa käsittelevä suomalainen tietokirja.

Niemelä Reetta Tuulia, Lasten tietokirjoittaminen (5 000 €)

Kaksiosaisen lasten tietokuvakirjasarjan kirjoittaminen ja kirjoihin liittyvä tiedonhaku. Lämminhenkisten ja maanläheisten kirjojen aiheena ovat hevoset ja koirat. Tietokirjat on suunnattu alle kouluikäisille ja juuri lukemaan oppiville lapsille. Ne yhdistävät sopivassa suhteessa tietoa ja tarinaa. Samalla ne tarjoavat tietoa koko perheelle suosiotaan jatkuvasti kasvattavista ratsastus- ja koiraharrastuksesta. Kirjat kuvittaa kuvittaja Salla Savolainen ja kustantaa Kustannusosaakeyhtiö Otava.

Nyqvist Sanna Katariina, Kirjalliset väärennökset - tietokirjahanke (3 000 €)

Kirjalliset väärennökset -tietokirja on ensimmäinen suomenkielinen tietokirja vilpistä ja huijauksista kaukokirjallisuudessa. Se pohtii kirjallisuuden väärentämisen motiiveja, keinoja ja seurauksia monipuolisesti taustoittaen. Kirja esittelee kahdeksan kirjallisuushistoriallisesti merkittävää väärennöstapausta. Se osoittaa, että väärennökset eivät ole vain skandaaleja ja poikkeuksia, vaan kytkeytyvät laajemmin tapoihimme määrittellä ja arvottaa kirjallisuutta.

Olin Rune Karl-Gustav, Mellan krigen (3 000 €)

"Mellan krigen" är ett tvåårigt bokprojekt som strävar till att kast ljus på Finlands historia under 1920- och 1930-talet med speciell tonvikt på förbudstiden samt de rödas samhällsomstörtande verksamhet.

Rantanen Lasse Taneli, Verisolun tarina -lasten tietokuvakirja (3 000 €)

Apurahaa haen lasten tietokuvakirjan kuvittamiseksi. Kirjan tarina kertoo veren kantasolun seikkailusta ihmiskehosta toiseen verensiirron myötä.

Saarinen Kimmo Olavi, Päiväperhoset matkalla pohjoiseen (2 000 €)

Valtakunnallisen seurannan mukaan Suomen päiväperhoslajisto on muuttunut huimaa vauhtia viimeisten 20 vuoden aikana. Kirja *Päiväperhoset matkalla pohjoiseen* kertoo, millä lajeilla menee hyvin, millä huonosti, ja ennen kaikkea miksi. Oman osionsa saavat niityt, metsänreunat, pihapiirit, suot sekä arktiset alueet. Miltä lajistomme näyttää tulevaisuudessa, mitkä ovat maalle uusia lajeja ja mitkä nykyisistä voisivat olla ensimmäisiä ilmastomuutoksen uhreja?

Sivonen Seppo Tapani, Orjasaari. Dokumenttiefokuva suomalaisten osallisuudesta Atlantin orjakaupaan (4 000 €)

Dokumenttiefokuva Orjasaari kertoo Atlantin orjakaupan ja orjuuden historiasta suomalaissilmin. Elokuvan kertojat osallistuivat itse 1700-luvun lopulla ja 1800-luvulla orjakaupan organisoimiseen Ruotsi-Suomelle kuuluneella St. Barthélemy saarella Länsi-Intiassa. Elokuva hyödyntää saarella olleiden suomalaisten päiväkirjoja, kirjeitä, muuta kirjallista aineistoa, maalauksia ja piirroksia. Kerronnallisena elementtinä on myös saari ja sen pääkaupunki Gustavian elämä nykyaikana.

Tiitinen Jarkko Tuomas, Kosketuspinta (3 000 €)

Valokuvateos ihmisten arjesta konfliktin keskellä.

Turunen Ari Tapio, Raakaa voimaa - Suomen jäänmurtaajat (3 000 €)

Raakaa voimaa/Brutal Force"-kirja kertoo populaaristi ja vaikuttavien valokuvien avulla jäänmurrosta ja sen tutkimisesta, jäänmurtaajista ja Suomen arktisista erityisoloista. Se esittelee voimakkaat erikoisalukset ja monitoimimurtaajat ja niihin liittyvien keksintöjen historian. Kirjan tavoitteena on tuoda kiinnostavalla tavalla esiin suomalaisten loistava kylmän ilmanalan osaaminen ja lisätä arvostusta suomalaista tutkimusta ja teknologiaosaamista kohtaan.

Vaattovaara Johanna, Tieteen yleistajuistaminen - kirja (3 500 €)

Tieteen yleistajuistaminen -teos pyrkii edistämään tieteen tuottaman tiedon välittymistä laajalle yleisölle. Se tarjoaa kaikille tiedettä yleistajuistaville - erityisesti tutkijoille, jatko-opiskelijoille ja toimittajille - työkalut ja yleiskuvan tieteen popularisointiin liittyvistä kysymyksistä. Kirja käsittelee yleistajuistamisen päämääriä, kielellisiä keinoja ja erilaisia populaareja teks-

tejä (mm. artikkelit, kirjat, haastattelut) ja kaventaa tiedemaailman ja median välistä kuilua.

Valkama Heikki, Sushi-kirja - sushin salat sekä suomalaista lähisushia (1 000 €)

Sushi-kirja, joka käsittelee sushin historiaa ja ruokakulttuuria sekä pohtii sushin etiikkaa ja tarjoaa suomalaista lähiruoka-sushia.

Valtaoja Esko, Kaiken käsikirja (2 000 €)

Kirja nimeltään "Kaiken käsikirja", joka pyrkii noin kolmensadan sivun ja kolmenkymmenen lyhyen esseen kautta tiivistämään sen kaiken olennaisen, mitä jokaisen pitäisi maailmasta tietää.

Wenman Lena Maria, Mediaklubb på teckenspråk (5 000 €)

Grundkurs i mediaproduktion för webben, på teckenspråk för döva i huvudstadsregionen. Mediaklubb för dövföreningar som vill lära sig att producera nyheter och andra enklare program på teckenspråk.

Wetterstrand Tuija Marita, Suomen kalliomaalaukset - bongarin käsikirja (3 000 €)

Suomen kalliomaalauksista ja niiden etsimisestä ja löytämisestä kertova tietokirja.

Vilén Timo Juhani, Alvar Wilskaa koskeva elämäkerta (2 000 €)

Tutkija Alvar Wilskan (1911-1987) elämäkerta

Vuorinen Heikki Sakari, Kansanterveyden historia, eli kuinka kuolla terveenä (9 400 €)

Tavoitteena on kirjoittaa suomalainen yleiskielinen tietokirja, jossa kuvataan terveyden edistämisen ja sairauksien ehkäisyn historia läpi ihmiskunnan historian. Kirja keskittyy länsimaiden historiaan, Suomen ollessa erityiskohteena 1800-luvulta lähtien. Kirjassa tarkastellaan sitä, miten on selviytetty suurten ja pienten loisten sekä kemiallisten ja fysikaalisten tekijöiden sekä nautinnon aiheuttamista vaaroista. Lopuksi kirja omistautuu suurille haasteille, kuten ilmaston muutokselle.

* * * * *

Kirjastojen ostotukijärjestelmä

Kirjastojen ostotukijärjestelmä on opetus- ja kulttuuriministeriön vuosittain kuntien kirjastoille myöntämä ostotuki¹. Ostotuen piiriin kuuluvat kaikki Suomen kunnat Ahvenanmaan kuntia lukuun ottamatta. Kirjastot saavat ostotukilistan, joihin on koottu vähälevikkisinä pidettäviä, laadukkaiksi katsottuja nimikkeitä, jotka ovat pääsääntöisesti ilmestyneet edellisenä vuonna ja joita kirjastot voivat tilata tukisummalla.

Kirjaston ostotuki on kirjallisuuden tukimuoto. Nimikkeiden formaatti voi olla muu kuin painettu kirja, kuten viittomakielinen kirjallisuus tai äänikirjat, mutta kyse on nimenomaan kirjallisuudesta. Oppikirjat, sanakirjat ja tieteelliset tutkimukset ovat tukimuodon ulkopuolella.

Tiedonjulkistamisen neuvottelukunta laatii esityksen opetus- ja kulttuuriministeriölle ostotukilistan tietokirjoista ja valtion kirjallisuustoimikunta kaunokirjallisuudesta. Opetus- ja kulttuuriministeriön hyväksymä vuoden 2011 ostotukilista julkaistaan BTJ-kirjastopalvelun verkkosivuilla².

¹Lisätietoa kirjastojen ostotuesta <http://www.minedu.fi/OPM/Kirjastot/rahoitus/ostotuki/index.html>

² <http://www.btj.fi/btj-yrityksena/btjratkaisu-on-tiedossamme/ostotukikirjat/>

* * * * *

Neuvottelukunnan asiantuntijatoiminta

Seminaarit

Neuvottelukunta järjestää seminaareja ja muista tapahtumia, jotka käsittelevät tiedonjulkistamiseen liittyviä ajankohtaisia kysymyksiä. Tilaisuudet kohdennetaan asiantuntijajleisölle. Neuvottelukunta järjestää myös laajemmalle yleisölle tarkoitettuja ta-

pahtumia. Mikäli tarkoituksenmukaista, tapahtumat järjestetään muiden yleisötapahtumien, kuten tiede- ja kirjamesset, yhteyteen.

Neuvottelukunnan järjestämien tapahtumien tarkemmat ohjelmatiedot ja esitykset pyritään pääsään-

töisesti julkaisemaan neuvottelukunnan verkkosivuil-
la.¹

Tiedeviikko 2010

Suomen Akatemia järjesti Turussa tiedeviikon² 27.9. - 4.10.2010. Aiheena oli kulttuurin ja yhteiskunnan tutkimus. Pääsihteeri osallistui tiedeviikon ohjelman suunnitteluun.

Keskustelutilaisuus *Mitä elämänkerroissa saa sanoa?* järjestettiin 30.9.2010, klo 17.00 Turun pääkirjastos-
sa. Keskustelijoina olivat professori Martti Häikiö, kirjailija Panu Rajala ja tohtori Maarit Leskelä-Kärki ja sen veti Pirjo Hiidenmaa.

Keskustelu toteutettiin yhteistyössä Turun kaupun-
ginkirjaston ja Suomen Akatemian kanssa. Kirjasto toteutti elämäkertakirjallisuuden näyttelyn, josta te-
okset sai myös lainata.

Tiedeviikon ohjelmaa järjestettiin myös Turun kirja-
ja tiedemessuilla.

Turun tiede- ja kirjamesut 2010

Neuvottelukunta oli yksi Turun kirjamesujen perus-
tajayhteisöistä ja on vuosittain osallistunut tapahtu-
maan omalla osastollaan. Messuille on tuotettu myös
oheisohjelmaa yhteistyössä sidosryhmien kanssa.
Neuvottelukunnan pääsihteeri on kirjamesujen
päätoimikunnan jäsen.

Yhteistyössä Suomen Akatemian ja Tiedetoimittajain
liiton kanssa järjestettiin päivittäinen *Tiedetunti*. Tie-
detoimittajan vetämissä keskusteluissa puitiin seura-
via asioita:

Perjantaina 1.10.

Pelon ja viban näyttämöt. Esiintyjät: akatemiaturkija
Hille Koskela, professori Jussi Jauhiainen, TY, ylias-
sistentti Risto Niemi-Pynttari, JY ja toimittaja Liisa
Vihmanen YLE

Poskisaubut ja perjantaikännit. Keskustelijoina olivat
ohjelmapäällikkö Mikko Ylikangas, Suomen Akate-
mia ja dosentti, tietokirjailija Rauno Lahtinen, TY

Lauantai 2.10.

Tunkio ei valehtele. Esiintyjät: professori Jaakko Frö-
sen, HY, dosentti Terttu Lempiäinen, TY, professo-
ri Jukka-Pekka Taavitsainen, TY ja toimittaja Mia
Rönkä

¹ <http://www.tjnk.fi>

²

<http://www.tietysti.fi/fi/T/Tiedetapahtumat/Tiedeviikko-2010/>

Pitsaa luolamiehelle. Esiintyjät: evoluutiogenetiikantut-
kija Olli Arjamaa, TY, yliopistonlehtori Timo Vuori-
salo, TY ja toimittaja Mia Rönkä

Sunnuntai 3.10.

Elon merkkejä universumissa (astrobiologia). Esiintyjänä:
yliopistonlehtori Kirsi Lehto, TY, professori Harry
Lehto, TY ja toimittaja Anne Liljeström

Vuoden tiedetoimittaja 2010. Tiedetoimittaja Tuula
Vainikaista haastatteli toimittaja Anne Liljeström.

Lisäksi lauantaina 2.10. TIETOKIRJA.FI tapahtu-
mana järjestettiin *Tietokirjaraati*. Pirjo Hiidenmaan
puheenjohtajana tutkija Anu Hopia, kirjailija Leena
Lander, kustantaja Hannu Salmi ja rehtori Keijo
Virtanen arvioivat neljä ajankohtaista tietokirjaa.

Helsingin kirjamesut 2010

Yhteistyössä Tieteellisten seurain valtuuskunnan
kanssa järjestettiin seminaari *Faktan ja fiktion raja*,
perjantaina 29.10. klo 11.30 - 12.30. Täpötäydessä
salissa keskusteltiin historiankirjoittajan ilmaisun
reunaehdoista: määrittäykö kirjallisuustyyppien häily-
vä raja-aita etulehden mainintana 'romaanin' tai 'tieto-
teos'. Anna-Liisa Haavikon kanssa keskustelivat
kirjailijat Sirpa Kähkönen ja Mirikka Lappalainen.

Tieteen päivät 12. - 16.1.2011

Tieteen päivien 2011 aiheena oli Arjen arvoitus -
Vardagens under³. Tiede vastaa arjen kysymyksiin.

Pääsihteeri on Tieteen päivien suunnitteluryhmän
jäsen.

Neuvottelukunnan jäsenen Tari Haahtela piti Tieteen
päivien avajaisesityksen *Särkynyt luontoyhteys sairauksi-
en syynä* 12.1.2011.

Kirjojen yössä, Kansalliskirjastossa, järjestettiin
TIETOKIRJA.FI tapahtumana *Tiedekirjaraati*, jonka
jäseninä olivat Maija Aksela, Paula Havaste, Juhani
Lokki, Markku Ojanen ja puheenjohtajana Pirjo
Hiidenmaa.

Ympäristöaiheinen paneelikeskustelu ja chat toteutettiin
perjantaina 14.1.2011 yhteistyössä Mannerheimin
Lastensuojeluliiton kanssa. Toimittaja Anne Lilje-
strömin kanssa keskustelivat tiedetoimittaja Anne
Liljeströmin johdolla Tuuli Kaskinen (Demos Hel-
sinki), Jari Lyytimäki (Suomen ympäristökeskus),
Heikki Tuomenvirta (Ilmatieteen laitos) ja Salla-
Serena Louhi (Vaskivuoren lukio). Tilaisuus videoi-
ttiin verkkoon ja verkossa chatattiin on-line.

³ <http://www.tieteenpaivat.fi/index.html>

Verkk@ri Viikku isännöi chattiä ja sitä valvoivat muut Verkk@rinuoret¹.

Verkk@reille järjestettiin syksyllä 2010 ympäristöaiheinen iltapäivä Heurekaassa. Nuoret tekivät ilmastoaiheisia videoita, joita löytyy YouTube-palvelussa².

Mistä tietoa, mihin luottaa? Terveystieto netissä -keskustelu perjantai 14.1.2011 yhteistyössä valtakunnallisen lääketieteellisen tutkimuseettisen toimikunnan TU-KIJAn ja valtakunnallisen sosiaali- ja terveysalan eettisen neuvottelukunnan ETENEn kanssa. Keskustelun lähtökohtana oli ravitsemukseen ja elämäntapavalintoihin liittyvä viestintä oman terveyden edistämisessä.

Ensikertaa järjestettiin toimittajien *Tiedeuutiset*. Tiedeuutiset ovat osa Tieteen päivien lehdistötapahtumia ja ne pidettiin päivien aikana arkaamuisin. Aamukahvin lomassa toimittajat tutustuivat Suomen Akatemian tutkimus- ja huippuohjelmien tutkimukseen.

TIETOKIRJA.FI

TIETOKIRJA.FI-tapahtuma³ on tietokirjallisuudelle oma tapahtuma, jossa tietokirjallisuuden koko kirjo, lukijat ja tietokirjailijat kohtaavat.

Tapahtuman järjestävät yhteistyössä Tietokirjallisuuden edistämiskeskus, FILI - Suomen kirjallisuuden tiedotuskeskus, Suomen Kirjasäätiön tietokirjarahasto, Suomen Kustannusyhdystys, Suomen tiedekustantajien liitto ry, Suomen tietokirjailijat ry, tiedonjulkistamisen neuvottelukunta ja Tieteellisten seurain valtuuskunta.

Toimivuonna tapahtumia olivat:

Jyväskylän kirjamesut 28.3.2010 Esiintyjinä Mikael Gardberg, Jarmo Heikkilä, Yrjö Repo, Lea Pulkkinen ja Markus Hotakainen

Vanhan kirjallisuuden päivät, Sastamala 2.7.2010 Esiintyjinä Jörn Donner, Anna Kortelainen ja Jukka-Pekka Pietiäinen.

SuomiAreena, Pori 23.7.2010 Esiintyjinä Timo Harakka, Seppo Lindblom ja Jukka-Pekka Pietiäinen.

¹ Lisätietoa Verkk@ritoiminnasta

<http://www.mll.fi/nuorille/verkkonuorisotyto/verkk-rit/>

² Ilmastonmuutos arkipäivässä

<http://www.youtube.com/watch?v=A5P57r98v48>

Mikä on ilmastonmuutos?

<http://www.youtube.com/watch?v=wnENSIARxW8>

³ <http://www.tietokirja.fi/>

Keskeiset vierailut ja luennot

Neuvottelukunta vieraili Åbo Akademin vieraana 30.9.2010.

Pääsihteeri Kettunen oli keskustelemassa ajankoh- taista uutisista YLE1 Ajantasan uutispuntarissa 7.5.2010. Aiheena oli muun muassa Kreikan taloustilanne.

Pääsihteerin vuotuinen luento Helsingin yliopiston Viikin kampuksen kolmen englanninkielisen maisteriohjelman, Biotechnology (MBIOT), Plant Production Science (MScPPS) ja Food Science (MScFood), Bioethics -kurssin opiskelijoille oli 18.5.2010 aiheesta *Science in Society in Practice: data, communication and people*.

Kansainvälinen toiminta

Tiede yhteiskunnassa ja EU:n tutkimuksen puiteohjelma

Tutkimuksen 7. puiteohjelmassa (2007 - 2013) tieteen ja yhteiskunnan vuorovaikutusta tukevaa erityisohjelmaa nimitetään Tiede yhteiskunnassa -ohjelmaksi. Neuvottelukunnan pääsihteeri jatkaa Suomen Akatemian tukiryhmän jäsenenä ja toimii erityisohjelman toisena kansallisena yhteyshenkilönä (SiS NCP).

Kansallisen tukiryhmän tehtävänä on osaltaan keskustella sekä Suomen kannoista ajankohtaisiin ohjelmakomiteoissa esillä oleviin asioihin että ennakoida toimintaa pidemmällä aikavälillä ja edistää tarvittavia toimenpiteitä.⁴

Pääsihteeri toimi MASIS - Monitoring Policy and Research Activities on Science in Society in Europ - hankkeen⁵ kansallisten tietojen tarkistajana (national validator).

EU-rahoitteiset hankkeet

Neuvottelukunta osallistui 33 maan muodostaman yhteistyöverkoston toimintaan, joka saa rahoituksensa tutkimuksen 7. puiteohjelman Tiede yhteiskunnassa -erityisohjelmasta. EUROSIS-hanke⁶ verkotti kansalliset Tiede yhteiskunnassa -yhteyshenkilöt toisiinsa.

⁴ Kauppa- ja teollisuusministeriön ohje (23.2.2007) *Toimintaohje Suomen edustajille EU:n tutkimuksen seitsemännen puiteohjelman toimeenpanoa valvovissa ohjelmakomiteoissa*

⁵ <http://www.masis.eu/>

⁶ Virallisena osallistujana on Tieteellisten seurain valtuuskunta, sillä osallistumissääntöjen mukaan TJNK ei voi olla hakijana.

Kansallisten kontaktihenkilöiden verkottumishanke jatkui kun EU-rahoitusta myönnettiin EuroSiS2.0-hankkeelle. Koska 33 partnerin hanke osoittautui turhan haasteelliseksi toimiakseen tehokkaasti ja koordinoitusti, jatkohankkeessa varsinaisia rahoituksen saajia oli ainoastaan kymmenen. Hankkeen toiminta kohdistuu edelleen EU tutkimuksen puiteohjelman Tiede yhteiskunnassa -erityisohjelman kansallisten kontaktihenkilöiden yhteistoiminnan tukemiseen.

EuroSiS2.0-hankkeessa neuvottelukunnan pääsihteerin toimii työpaketin *Mobilization* vetäjänä. Työpaketissa laadittiin muun muassa SiS NCP -verkoston vastine *Vision: Science for society*¹ komission kuulemiseen² tulevasta tutkimuksen ja innovaatioiden puiteohjelmasta.

Verkoston yhteistoiminta jatkuu puiteohjelmakauden eli vuoden 2013 loppuun EU-rahoitteisena SiS.net-hankkeena.

WCSJ - World Conference of Science Journalists

Neuvottelukunta osallistui WCSJ2011 (Doha, Qatar 27-29.6.2011) ohjelmatuotantoon. Aiheena oli Itämeren kaasuputki ja sitä koskevan uutisoinnin kehystäminen, *One Gas Pipeline, Seven Versions of Reality: Framing in Journalism* -sessio järjestettiin 29.6.2011.

Pääsihteerin oli jäsenenä työryhmässä, joka laati kilpailuesityksen kahdeksannen tiedetoimittajien maailmankonferenssin saamiseksi Suomeen. Kilpailuesitys, *Science journalism. Critical questioning in the public sphere*, osoittautui voitokkaaksi ja WCSJ2013 järjestetään Helsingissä kesäkuussa 2013³.

Muu kansainvälinen toiminta

Pääsihteerin Kettunen oli Euroopan parlamentin STOA:n kutsumana ESOF 2010 tapahtumassa. Pääsihteerin esiintyi EU tutkimusta esittävällä osastolla ja kertoi aiheesta *MEP-Scientist Pairing Scheme: Teaching Scientists to Lobby? Reflections from 2008 edition*. ESOF tapahtuma järjestettiin Torinossa 2. - 7.7.2010.

¹ http://ec.europa.eu/research/horizon2020/pdf/contributions/post/european_organisations/science_in_society_ncp_network.pdf#view=fit&pagemode=none

² http://ec.europa.eu/research/horizon2020/index_en.cfm?pg=home

³ <http://www.tiedetoimittajat.fi/?sivu=etusivu&uutinen=342>

Pääsihteerin Kettunen kutsuttiin European Parent's Panel on Online Safety⁴ -osallistujaksi. Paneeli koontui 20.10.2010, Luxembourgiin. Paneelia seurasi Safer Internet Forum⁵ 2010, 21. - 22.10.2011, jossa paneelin näkemyksiä esitettiin.

Pääsihteerin Kettunen, tutkimuseettisen neuvottelukunnan pääsihteerin Sanna Kaisa Spoof ja avustaja Heidi Laine olivat koulutus- ja verkottumismatkalla Brysselissä ja Pariisissa Matkalla tavattiin Euroopan parlamentin STOA:n virkamiehistöä ja kuunneltiin STOA:n vuosiluentoa. Lisäksi Brysselissä tavattiin Suomen pysyvät edustajiston EU:ssa edustajia. Lumimyrsky teki tepposet ja sovitut tapaamiset komission tutkimuksen pääosaston virkamiesten kanssa peruuntuivat lentojen myöhästymisen takia. Pariisissa tutustuttiin Unescon toimintaan ja Suomen pysyvään edustustoon OECD:ssä ja UNESCO:ssa.

Neuvottelukunta tukee toiminnallaan Suomen UNESCO-toiminnan linjauksia⁶.

Pääsihteerin toimii aktiivisesti Tiede yhteiskunnassa kontaktihenkilöiden verkostossa ja osallistuu kansainvälisiin asiantuntijataapaamiin riittämättömän matkabudjetin puitteissa.

Kansallinen tiedeviestinnän toimenpideohjelma

Neuvottelukunta teki esityksen opetus- ja kulttuuriministeriölle kansallisen tiedeviestinnän toimenpideohjelman laatimisesta. Vastauksessaan ministeriö totesi toimenpideohjelman laatimisen olevan tärkeä ja ajankohtainen asia ja katsoi, että laajapohjaisena asiantuntijaelimenä neuvottelukunta tekisi esityksen ja luovuttaisi sen ministeriölle.

Neuvottelukunta nimesi työryhmän laatimaan tiedeviestinnän toimenpideohjelmaa. Työryhmän puheenjohtaja toimii Raili Leino ja jäseninä Katja Bargum, Helena Hurme, Erkki Karvonen ja Risto Nieminen. Pääsihteerin toimii työryhmän asiantuntijasihteerinä.

Työryhmän tehtävänä on laatia esitys tiedeviestinnän toimenpidesuunnitelmasta neuvottelukunnan hyväk-

⁴ European Parents' Panel on Online Safety -raportti: http://ec.europa.eu/information_society/activities/sip/docs/forum_oct_2010/parents_report.pdf

⁵ http://ec.europa.eu/information_society/activities/sip/events/forum/forum_2010/index_en.htm

⁶ Suomen Unesco - järjestölinjaus (2010-2012). Enemmän kuin osiensa summa. OKM 2011:19. Ladattavissa: <http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/2011/unesco.html?lang=fi>

syttäväksi. Toimenpideohjelma luovutetaan ministeriölle syyskuussa 2012 tiedonjulkistamisen valtionpalkintojen jaon yhteydessä järjestettävässä seminaarissa.

Yhteistyö eettisten neuvottelukuntien kanssa

Tiedonjulkistamisen neuvottelukunta osallistui aktiivisesti kansallisten eettisten neuvottelukuntien yhteistyöverkon¹ toimintaan. Yhteistyö vahvistaa suomalaista tutkimusetiikan kenttää, sillä tiedonjulkistamisen etiikka (infoetiikka) on osa tiedonjulkistamisen neuvottelukunnan kiinnostuksen kohteita ja vastuualueita. Esimerkiksi tiedon luotettavuuteen ja tiedon hyödyntämiseen liittyvät kysymykset ovat osa hyvän tiedonjulkistamisen käytäntöjä.

Suomen tieteen ja teknologian tietopalvelu Research.fi

Neuvottelukunta koordinoi Suomen tieteen ja teknologian verkkotietopalvelua, www.research.fi. Research.fi-tietopalvelu sisältää avaintilastoja sekä muuta Suomen tiedettä ja teknologiaa kuvaavaa tietoa. Palvelussa on myös linkkejä syventävään taustatietoon: tilasto- ja muihin julkaisuihin, asiakirjoihin sekä tietokantoihin.

Opetusministeriö asetti 19.4.2010 Research.fi-yhteistyöryhmän ja kutsui pääsihteeriksi Kettusen sen puheenjohtajaksi. Ryhmä toteuttaa niitä uudistuksia, joita Research.fi-kehittämisyöryhmä esitti vuonna 2009². Kettunen toimi myös kehittämissyöryhmän puheenjohtajana.

Yhteistyöryhmä esitti opetus- ja kulttuuriministeriölle, että Suomen tieteen ja teknologian tietopalvelu Research.fi:n sisältöä ja teknistä toteutusta uudistetaan seuraavasti: Uudistettu palvelu kuvaa suomalaisen koulutus-, tutkimus- ja innovaatiojärjestelmää (KTI) ja kokoaa yhteen näiden alojen keskeisen indikaattoritiedon. Palvelun kohdeyleisö on suomalaisesta KTI-järjestelmästä kiinnostunut henkilö, joka tarvitsee havainnollisesti esitettyä yhteenvetotietoa ja selkeän tuloportin syvällisempään tietoon. Uusimistyön yhteydessä palvelu siirretään toimimaan Tieteellisten seurain valtuuskunnassa ja päätoimittajuus

osoitetaan tiedonjulkistamisen neuvottelukunnalle. Palveluun osallistuvat organisaatiot tarjoavat tietopalvelun käyttöön työpanoksensa ja opetus- ja kulttuuriministeriö osoittaa valtuuskunnalle erillisrahoi- tusta, jolla katetaan palvelun rakennus- ja siirtokustannukset (kertaluontoisen kehittämismääräraha) sekä vuosittaiset ylläpitokustannukset.

Neuvottelukunnan julkaisut

Tiedonjulkistamisen neuvottelukunnan julkaisuja -sarjassa³ (ISSN 1797-1276) julkaistaan toiminnan yhteydessä syntyneitä ja siihen liittyviä muistioita, raportteja ja muuta aineistoa.

Toimivuonna sarjassa julkaistiin yksi julkaisu:

1/2010: Tiedonjulkistamisen neuvottelukunnan toimintakertomus 1.6.2009 - 31.5.2010

Lisäksi neuvottelukunta uusi esitteensä.

Tiedonjulkistamisen neuvottelukunnan laatimat tiedotteet ovat verkkosivuilla⁴

¹ Lisätietoa kansallisista tutkimuseettisistä neuvottelukunnista <http://www.research.fi/nakokulmia/tutkimuseiikka>

² *Suomen tieteen ja teknologian tietopalvelu Research.fi. Ehdotuksia kehittämiseksi*. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2009:2 http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/2009/Research.fi_Ehdotuksia_kehittamiseksi.html?lang=fi

³ <http://www.tjnk.fi/julkaisut>

⁴ <http://www.tjnk.fi/ajankohtaista.shtm>

